

Kvanttinesteet

Teoreettisen fysiikan esittely

26.9.2005

Timo Virtanen

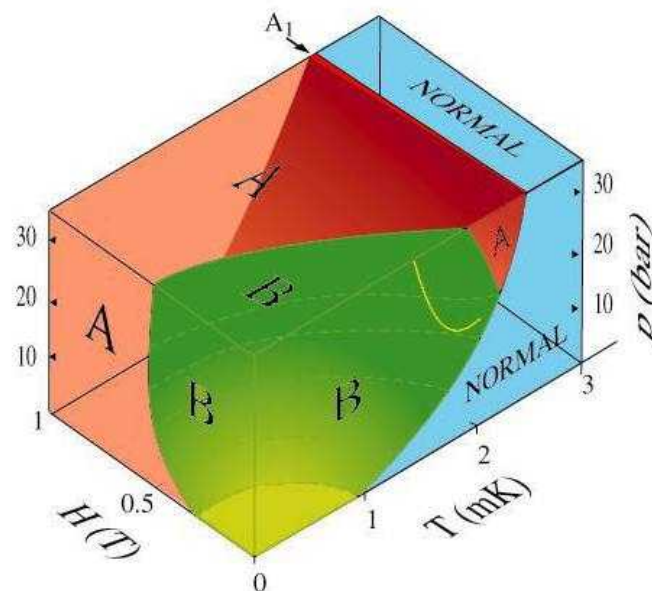
Kvanttinesteet

Esimerkki:

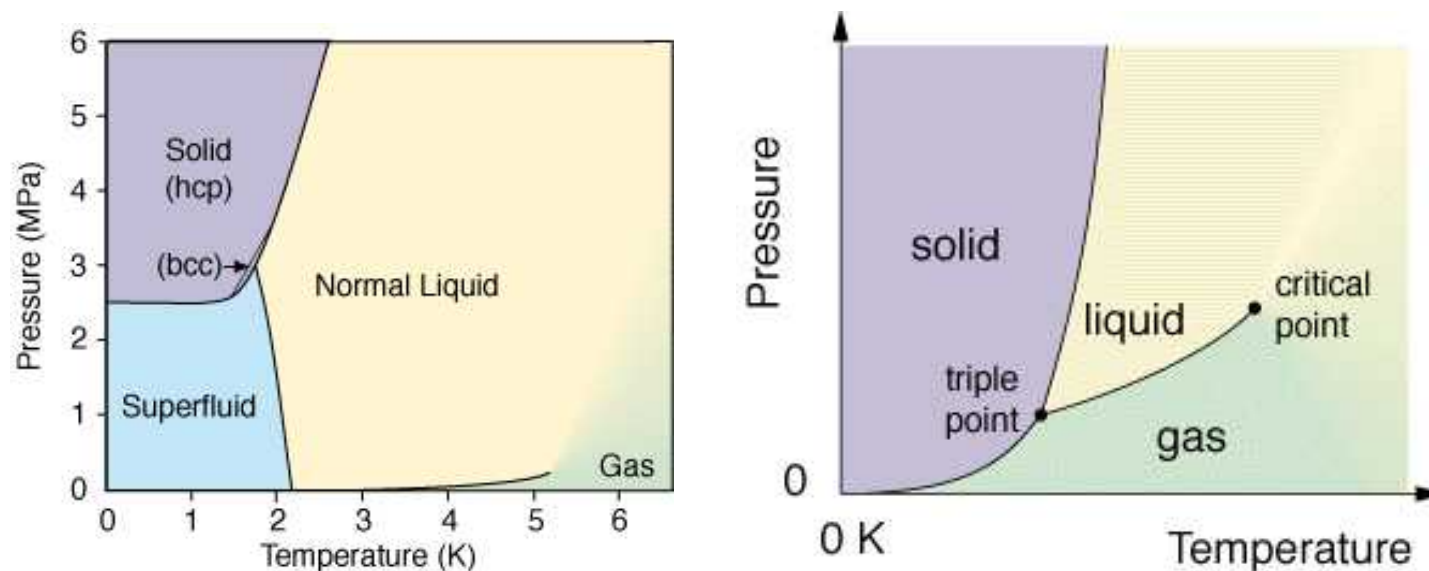
Värähtelevä lanka ${}^3\text{He}$ - ${}^4\text{He}$
seoksissa

Kvanttinesteet

- Kvanttinesteissä kvanttimekaaniset ilmiöt näkyvät makroskooppisessa mittakaavassa.
- Tutkimuskohteina ovat helium-supranesteiden ja varattujen kaasujen ominaisuudet lähellä absoluuttista nollalämpötilaa.

Supranesteet

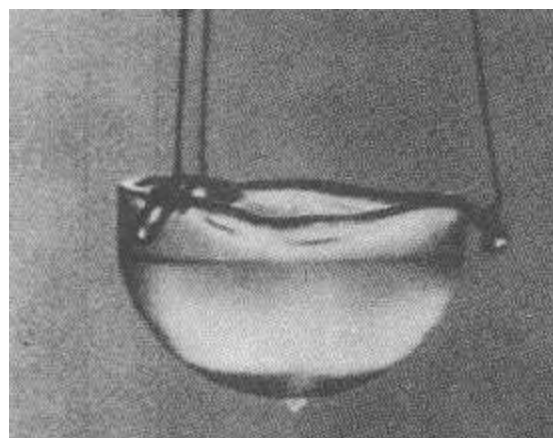
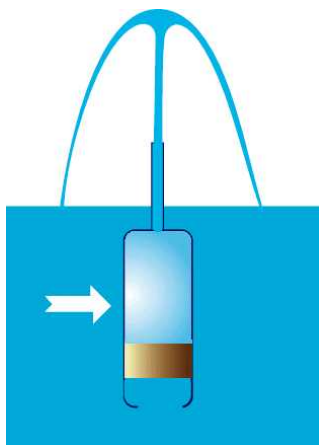

- Heliumin faasidiagrammi (vasemmalla) poikkeaa tyypillisestä diagrammista (oikealla).
- Ainoana alkuaineena helium pysyy nestemäisenä absoluuttiseen nollapisteeseen saakka (matalassa paineessa).
- Alle 2 K lämpötilassa esiintyy uusi olomuoto: **supraneste**.

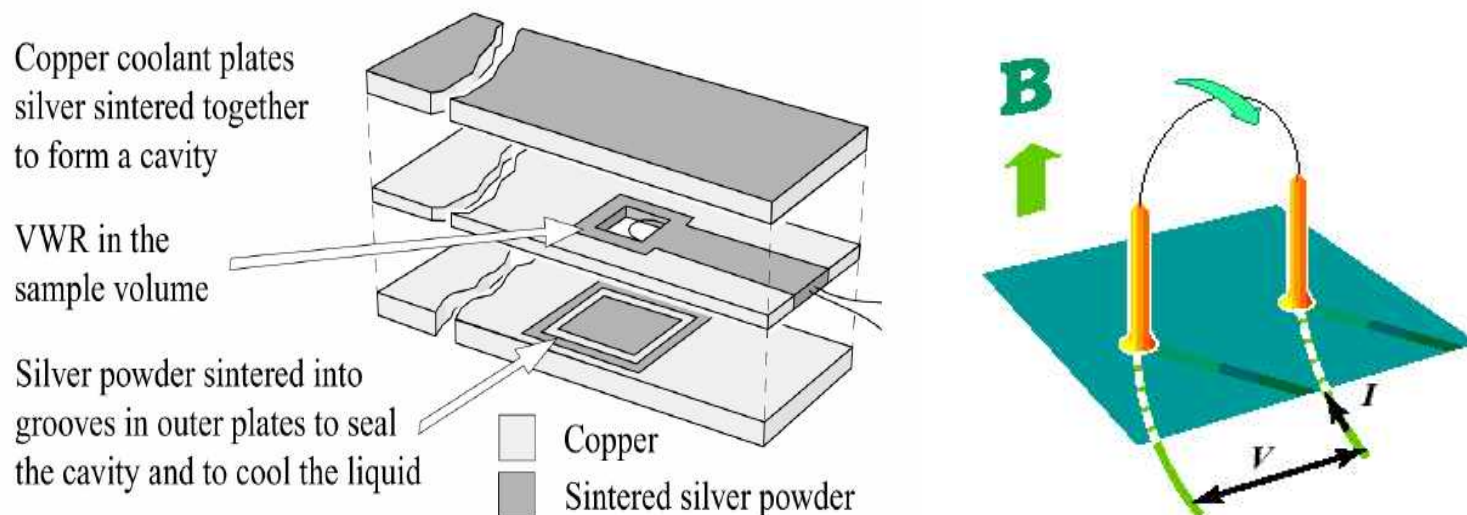
Supranesteet

Virtaus ilman vastusta

- Supraneste juoksee pois astiasta seinien yli.
- Supraneste tunkeutuu huokoisen materiaalin (hopeasilpun) läpi.

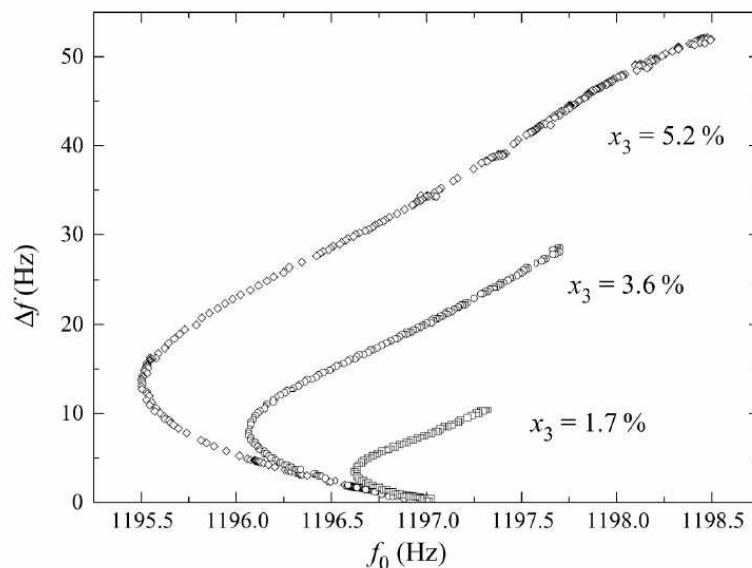
Esimerkki: Värähtelevä lanka

- Yleinen tapa tutkia supranesteiden ominaisuuksia on käyttää nesteeseen upotettua värähtelijää.
- Nesteen aiheuttama vastus (viskositeetti) voidaan mitata lämpötilan funktiona.

Esimerkki: Värähtelevä lanka

- TKK:n kylmälaboratoriossa on tutkittu ^3He - ^4He seoksia.
- Mittaustuloksissa nähdään efektejä, joita ei ymmärretä.
- Tutkimalla koetta teoreettisesti, näitä efektejä voidaan tulkita.

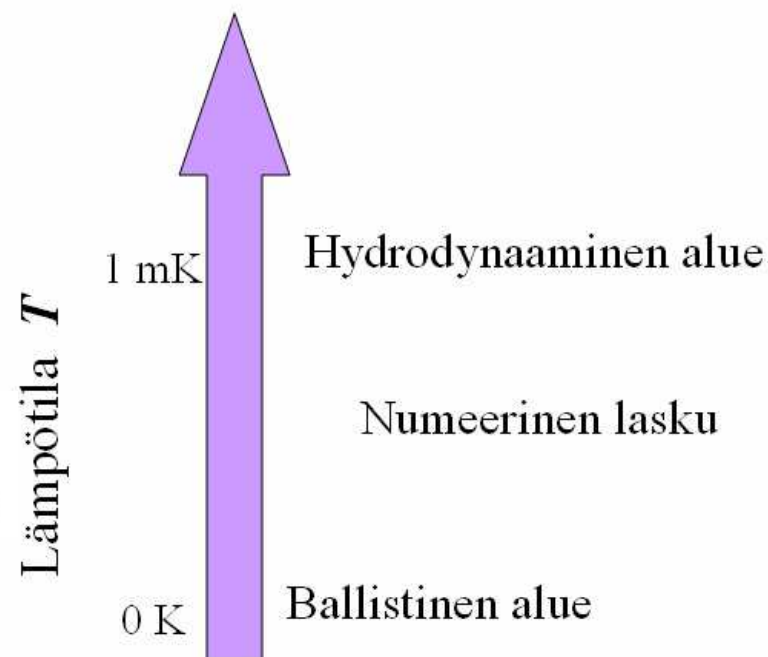

Esimerkki: Värähtelevä lanka

- Matalissa lämpötiloissa systeemin viritystilat, ns. kvasihiukkaset määräävät dynamiikan.
- Kvasihiukkasten jakauma voidaan laskea Landau-Boltmann yhtälöstä:

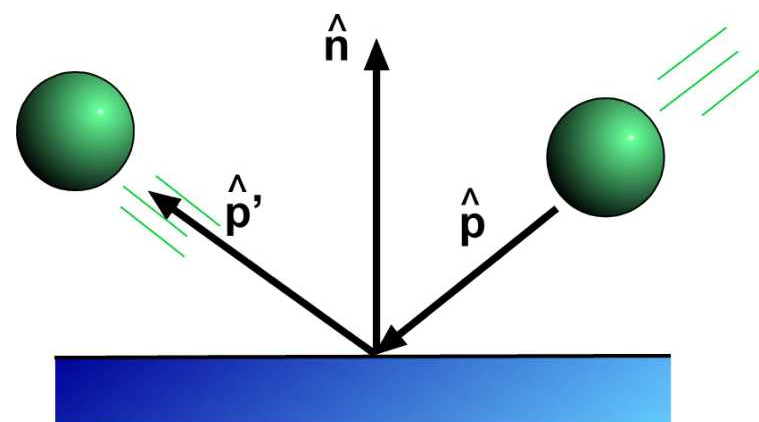
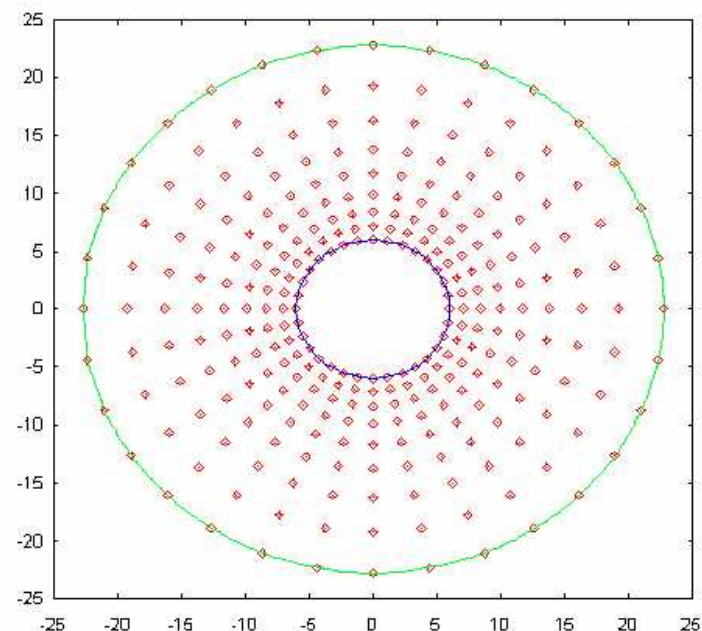
$$\frac{\partial n_{\mathbf{p}}}{\partial t} + \frac{\partial \epsilon_{\mathbf{p}}}{\partial \mathbf{p}} \frac{\partial n_{\mathbf{p}}}{\partial \mathbf{r}} - \frac{\partial \epsilon_{\mathbf{p}}}{\partial \mathbf{r}} \frac{\partial n_{\mathbf{p}}}{\partial \mathbf{p}} = \left(\frac{\partial n_{\mathbf{p}}}{\partial t} \right)_{coll}$$

- Lämpötilan laskiessa esiintyy kolme aluetta, joissa käytetään erilaisia teoreettisia malleja.

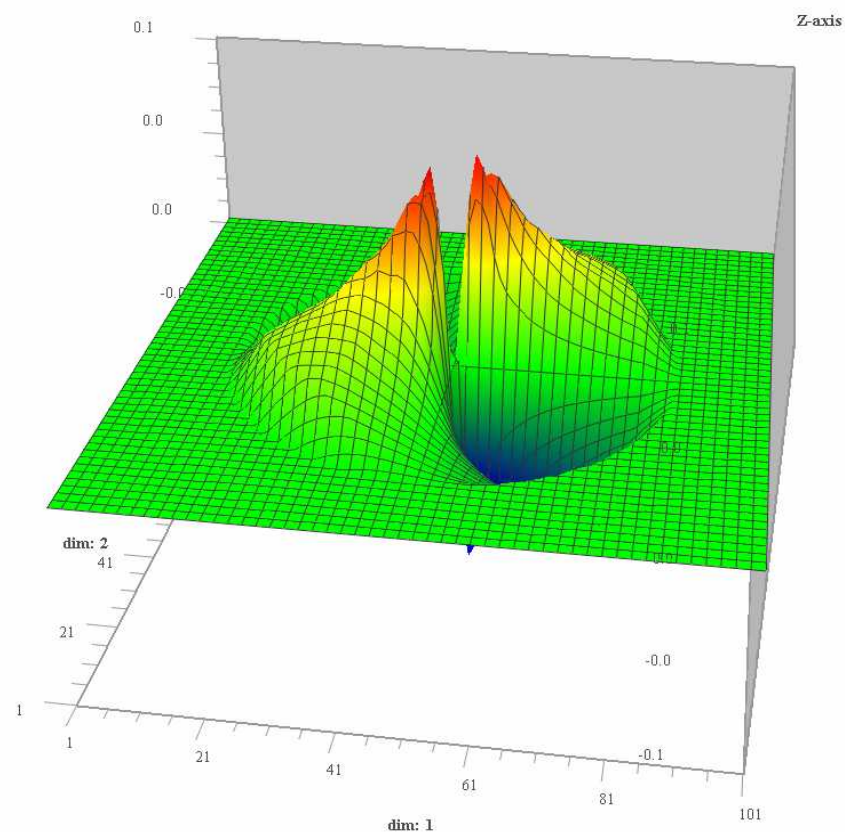

- Kvasihiukkasten jakauma määrää systeemin käyttäytymisen.
- Jakauma voidaan laskea numeerisesti erillisissä pisteissä langan ympärillä.
- Reunaehtona käytetään hiukkasen heijastumista langasta.

- Laskun tuloksia verrataan mittauksiin. Malli on onnistunut jos tulokset täsmäävät.
- Teoreettinen malli antaa myös informaatiota, jota mittauksista ei saada.
- Mallilla voidaan testata reunaehtoja, jotka kokeellisesti ovat vaikeita tai mahdottomia.

- Numeerisia tuloksia analysoimalla voidaan lopulta ymmärtää kokeissa havaitut uudet piirteet.
- Malli voi ennustaa myös uusia efektejä.

